

Kiitettävän yleistajuinen johdatus moderniin rahateoriaan

ANTTI ALAJA

Modernista rahateoriasta (josta myös suomalaisessa keskustelussa käytetään englannin kielestä johdettua lyhennettä MMT) on tullut kansainvälisen ja suomalaisen taloustieteellisen ja talouspoliittisen keskustelun kiistakysymys 2010-luvun alun euroalueen suvereenin velkakriisin jälkeen. Kuluvana vuonna keskustelu MMT:n ympärillä on entisestään kiihtynyt, kun valtioiden velka-asteet ovat lähteneet jyrkkään kasvuun koronakriisin ja finanssipoliittisten elvytystoimien myötä.

Twitter-maailmassa monella on vahva mielipide MMT:stä, mutta suhteellisen harva keskustelija on tutustunut siihen syvällisemmin. Vellovan keskustelun kannalta on otollista, että alkukesästä 2020 ilmestyi Stony Brook -yliopiston taloustieteen ja yhteiskuntapolitiikan professorin Stephanie Keltonin kirja *The Deficit Myth. Modern Monetary Theory and How to Build a Better Economy*, joka pyrkii yleistajuistamaan teoriaa.

Kelton on onnistunut kirjoittamaan kiitettävän yleistajuisen kirjan. Financial Times on verannut Keltonin roolia yhdysvaltalaisessa talouspoliittisessa keskustelussa Milton Friedma-

niin, sillä Friedman avasi 1970- ja 1980-luvulla klassisen liberalismiin näkemyksiä aiempaa suuremmalle yleisölle. Kelton taas pyrkii vakuuttamaan lukijansa ja kuuntelijansa siitä, että taloudellisten, sosiaalisten ja ekologisten ongelmien ratkaisu edellyttää julkisia alijäämiä, investointeja ja työllistämistoimia.

Kelton pyrkii kirjassaan kumoamaan muun muassa valtiontalouteen, inflaatioon, sosiaaliturvaan ja kansainväliseen kauppaan liittyviä myyttejä sekä avaa MMT:n kehitystä myös oman henkilöhistoriansa kautta. Kelton törmäsi teoriaan vuonna 1997 luettuaan taloustieteen jatko-opiskelijana Wall Street -pankkiiri Warren Moslerin kirjan, joka väitti Yhdysvaltojen liittovaltion kuluttavan ensin ja verottavan vasta jälkikäteen. Kelton oli ensi alkuun skeptinen, mutta lopulta hän katsoi Moslerin kuvaavan todenmukaisesti julkisen kulutuksen mekanismeja.

Kelton kiteyttää MMT:n keskeisimpien argumenttien liittyvän talouspolitiikan harjoittamiseen Yhdysvaltojen, Britannian, Japanin tai Kanadan kaltaisissa maissa, jotka ovat rahapolitiittisesti suvereenieja. Raha-

Stephanie Kelton
The Deficit Myth
Modern Monetary Theory and
How to Build a Better Economy
John Murray, 2020

poliittinen suvereniteetti viittaa omaan keskuspankkiin, vähäiseen velkaantumiseen muissa valuutoissa sekä kelluvaan valuuttakurssiin. Rahapolitiittisesti suvereenin valtion ei ole tarpeellista omaksua tasapainoisen budjetin tavoitetta, sillä se on valuutan liikkeellelaskija eikä valuutan käyttäjä.

Viime vuosien keskustelussa on noussut esiin, että monien maiden tapauksessa rahapolitiittinen suvereniteetti ei ole joko/tai-kysymys. Maat sijoittuvat pikemminkin eri kohtiin rahapolitiittista suvereniteettia kuvaavalla asteikolla. Tähän liittyen Kelton keskustelee kehittyvien ja keskitulotason maiden erityisongelmista kirjan kansainvälistä kaupaa koskevassa luvussa.

Kelton soimaa euromaita rahapolitiittisesta suvereniteetista luopumisesta, sillä Kreikan, Italian tai Suomen valtiot eivät voi kääntyä Euroopan keskuspankin (EKP) puoleen maksujen-

sa selvittämiseksi. Keltonin keskeyttäessä rahapoliittisesti suvereneihin maihin eurojärjestelmän erityispiirteet jäävät kuitenkin turhan vähälle huomiolle. Vaikka euroalueen maat eivät ole rahapoliittisesti suvereenit ja MMT:n kuvaamalla tavalla, niin EKP:n entisen pääjohtajan Mario Draghin kuuluisan ”whatever it takes” -lausunnan jälkeen EKP on käytännössä tukenut jäsenmaiden finanssipoliittikkaa pitämällä valtiolainojen korkotason kohtuullisena.

Toiseksi Keltonilla ja MMT-teoreetikoilla on sinänsä hyvät perusteet olla kriittisiä eurojärjestelmän valuvikojen ja kohtaan, mutta raha- ja finanssipoliittinen näkökulma sivuuttaa sen poliittisen realiteetin, että Euroopan unioni tarjoaa myös leveämmät hartiat yksittäisille jäsenmaille kauppapolitiikasta digijättien sääteilyyn ja ulkopoliittikkaan. Keskustelu on ajankohtainen, sillä Italiassa Italexin puolue ajaa eroa EU:sta

MMT:hen ja talouspoliittiseen suvereniteettiin vedoten.

MMT:tä kritisoidaan usein siitä, että se suosittelisi valtion menojen lisäämistä rajattomasti. Kelton sen sijaan korostaa läpi kirjan, että inflaatio asettaa todelliset rajat julkisille menoille rahapoliittisesti suvereneissa maissa. Reaaliset tuotantoresurssit – toisin sanoen teknologian taso, luonnonvarat, työntekijät sekä pääomakanta – asettavat taloudelle nopeusrajoituksen. Toiseksi MMT-teoriassa julkisten menojen vaikutusta muuhun talouteen hahmotetaan Wynne Godleyn kehittämän sektoritasemallin kautta, mitä Kelton onnistuu käsittelemään yllättävän selkokielisesti.

Valtion kulutuksen realistisemmän kuvauksen rinnalla Kelton ja MMT-teoreetikot ovat myös kehitelleet politiikkasuosituksia. Keskeisin politiikkasuositus koskee työtakuuohjelmaa, jossa julkinen valta sitoutuisi palkkaamaan ei-vapaaehtoisesti

työttömät minimipalkalla palkkalistoilleen. Lähtökohtana on, että ohjelma toimisi automaattisena vakauttajana: työtakuuohjelman koko kasvaa laskusuhdanteessa, kun taas noususuhdanteessa yksityisyrittäjät tarjoaisivat korkeampia palkkoja kuin työtakuuohjelmissa.

MMT:n historia kytkeytyy yhteen muun muassa jälkikeynesiläisen makrotaloustieteen tradition ja yhdysvaltalaisen taloustieteellisen institutionalismin kanssa, mutta viimeisen viiden vuoden aikana Kelton ja hänen kollegansa ovat alkaneet korostaa MMT:n itsenäistä tieteellistä identiteettiä. Tämä on ollut paitsi provosoiva mutta myös taitava liike, sillä ytimekkyytensä ansiosta MMT on onnistunut nousemaan talouspoliittisen keskustelun vaihtoehdoksi. Keltonin kirja sopii niille, jotka haluavat tietää, mistä tässä vaihtoehdossa on kyse.

Uutta ja vanhaa tiedepoliittikkaa etsimässä

JARI KIRSILÄ

Suomalaisessa tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa on eletty vuosikymmen voimavarojen leikkausten ja pysähtyneisyyden aikaa. Se vanha, aktiivinen 1960-luvulta lähtien harjoitettu ensin tiede-, sitten teknologia- ja tällä vuosituhannella tutkimus- ja innovaatiopolitiikka törmäsi Tarmo Lemolan mukaan 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmen päätteeksi neljään muuriin.

Kunniakas, parhaina 1990-luvun vuosinaan maailmalla ihailtu politiikka kompastui ensinnäkin vuoden 2008 finanssikriisiin ja pitkään taantumaan. Sitten katosivat Nokian matkapuhelimet, ja hallitukset peräjälkeen olivat haluttomia juuri muuhun kuin säästämiseen.

Tuosta esteradasta maineikas suomalainen tiedepoliittikka ei ole toipunut, se elää edel-

Tarmo Lemola
Kohti uutta tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa Suomen tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikan kehityskaari 1960-luvulta 2020-luvulle
Vastapaino, 2020

leen jääkautta, kirjoittaa Lemola. Ankeat ajat eivät ole ainoa selitys päättyneen vuosikym-